

ПРИМЕНА ПРИНЦИПА РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У ЈЕДИНИЦАМА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ У АП ВОЈВОДИНИ

- 2015 -

УВОД

Локална самоуправа је право грађана да управљају јавним пословима од непосредног, заједничког и општег интереса за локално становништво, као и право и способност органа локалне самоуправе да уређују послове и управљају јавним пословима који су у њиховој надлежности и од интереса за локално становништво.¹ Јединица локалне самоуправе је дужна да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских права, а равноправност жена и мушкараца основно је право гарантовано многобројним међународним документима. Принцип супсидијарности² један је од водећих принципа при изградњи и развоју локалних власти који своју сврху показује и заједно са применом принципа родне равноправности и једнаких могућности за жене и мушкарце. Зато је увођење родних политика на локални ниво од пресудног значаја за развој друштва које се заснива на равноправности, толеранцији и недискриминацији.

У оквиру својих надлежности јединице локалне самоуправе имају обавезу да обезбеђују равноправност полова и стварање једнаких могућности. У процесу усвајања развојних планова и других аката, надлежни органи јединица локалне самоуправе дужни су да разматрају мере и активности које треба да допринесу равноправности полова и остваривању једнаких могућности у локалној заједници.

Политика једнаких могућности према Закону о равноправности полова³, подразумева равноправно учешће полова у свим фазама планирања, доношења и спровођења одлука које су од утицаја на положај жена и мушкараца. У члану 3 наведеног закона прописана је и обавеза органа јавне власти да развијају политику једнаких могућности у свим областима друштвеног живота. Истовремено, Закон предвиђа предузимање посебних мера за спречавање и отклањање дискриминације засноване на полу и роду и поступак правне заштите лица изложених дискриминацији.

Осим тога, Закон о равноправности полова установио је и обавезу успостављања тзв. локалних механизма за остваривање равноправности полова, односно организовања сталног радног тела у оквиру постојеће организације и акта о унутрашњем уређењу и систематизацији или одређивање запосленог за обављање послова родне равноправности и остваривања једнаких могућности. Развијањем механизма за постизање равноправности полова на свим нивоима се доприноси развоју принципа једнаких могућности за жене и мушкарце и осигурава увођење принципа у све мере и политике које се доносе и спроводе.

Прво истраживање о примени принципа родне равноправности, односно Закона о равноправности полова на локалном нивоу спроведено је 2012. године. Покрајински омбудсман је резултате ове анализе и препоруке надлежним органима објавио исте године у Годишњем извештају. Повод за истраживање била су сазнања заменице за равноправност полова до којих је дошла током посета локалним самоуправама и у разговорима са њиховим

¹ Члан 2 Закона о локалној самоуправи

² Начело које подразумева да се одлучивање о питањима које се односе на заједницу пренесе на најнижи могући ниво власти.

³ „Службени гласник“ бр. 104/2009: http://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_ravnopravnosti_polova.html

представницима о томе да нису све општине и градови испунили законску обавезу и формирали тело за родну равноправност. Уколико су ова тела и образована, углавном нису била активна или се њихови чланови/чланице повремено састају и спорадично спроводе неке активности.

Пошто се након локалних избора 2012. године променио састав скупштина општина, истраживање је поновљено. Тражени су подаци о примени чланова 37, 38 и 39 Закона о равноправности полова, такође и о учешћу жена и мушкараца у органима градске/општинске власти, а резултати су објављени у посебној публикацији „Примена Закона о равноправности полова у јединицама локалне самоуправе на територији АП Војводине“.⁴

На основу анализе достављених података закључено је да „локалне самоуправе или нису испуниле законску обавезу, или су то учиниле само формално, што је последица недовољног разумевања њихове улоге у постизању родне равноправности, односно занемаривања ове улоге и одговорности“.⁵ Јединицама локалне самоуправе упућена је препорука да организују стално радно тело или одреде запослену особу за родну равноправност и обављање послова остваривања једнаких могућности; да донесу одлуку о равноправности полова којом ће уредити спровођење политике једнаких могућности на локалном нивоу и да статистичке податке који се прикупљају, евидентирају и обрађују на нивоу јединица локалне самоуправе исказују по полу.

Исто истраживање у јединицама локалне самоуправе на територији АП Војводине поновљено је 2015. године. Резултати и овог пута показују да локалне самоуправе не придају значај принципу родне равноправности који заслужује, не само у смислу остваривања законских одредби, него и стварног унапређења равноправности жена и мушкараца.

МЕТОДОЛОГИЈА

Подаци у вези с применом Закона о равноправности полова прикупљени су упитником који је први пут био доступан и попуњаван онлајн,⁶ а на њега је одговорило 27⁷ од 45 јединица локалне самоуправе, упола мање него у претходном истраживању када је у њему учествовало 43 града/општине. Подаци су прикупљени у периоду од 29. јануара до 3. марта 2016. године.

⁴ <http://www.ombudsmanapv.org/riv/attachments/article/1227/Primena%20Zakona%20o%20RP.pdf>

⁵ Годишњи извештај Покрајинског омбудсмана за 2012. годину:

<http://www.ombudsmanapv.org/riv/attachments/article/944/Izvestaj%20Pokrajinskog%20ombudsmana%20za%202012.pdf> (стр.136)

⁶ Упитник доступан на линку:

https://docs.google.com/forms/d/1tsi70WVQ6E53QbRgB3_5_RdJS6aJOpH68bM_G4yV-44/prefill

⁷ Пландиште, Бачка Паланка, Сремска Митровица, Нови Бечеј, Бечеј, Нова Црња, Зрењанин, Апатин, Стара Пазова, Беоцин, Инђија, Пачки Петровац, Пећинци, Сента, Бач, Суботица, Чока, Темерин, Ковин, Кула, Житиште, Врбас, Жабал, Ковачица, Тител, Панчево и Кањижа

Упитник садржи 46 питања и заправо је преиначен упитник из 2012. године (претходни је садржао 28 питања) који је сачињен у складу са појединим одредбама Закона о равноправности полова (чланови 25, 37, 38, 39 и 40).

Први део упитника односи се на обавезе органа јединица локалне самоуправе, односно примену члана 39 Закона о равноправности полова и члана 37 – равноправно учешће жена/мушкараца у органима градске/општинске власти.

Други део упитника односи се на статистичку евиденцију, односно примену члана 40 и примену члана 38 у вези са учешћем у међународној сарадњи.

Трећи део обухвата питања у вези са сарадњом тела за родну равноправност⁸ и других установа и институција, а последња питања се односе на примену члана 25 Закона о равноправности полова у вези са радним временом установа социјалне и здравствене заштите.

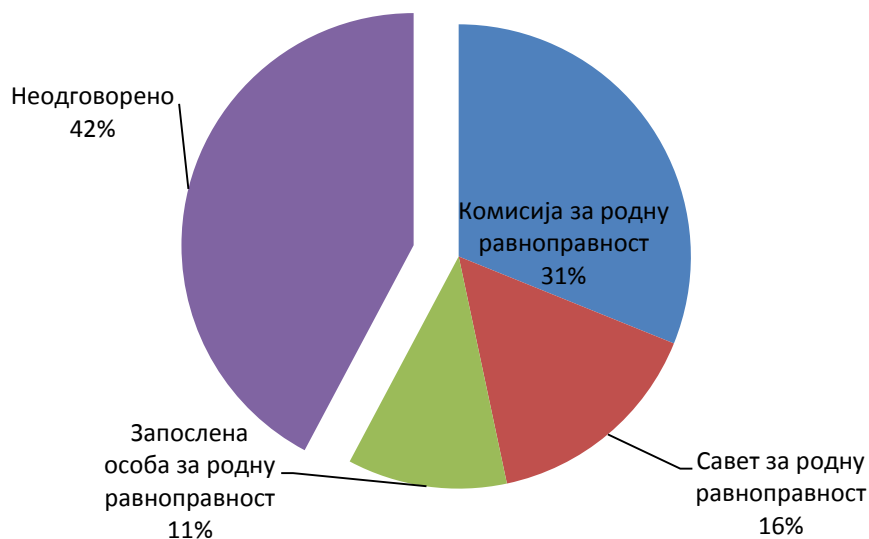
РЕЗУЛТАТИ

I Обавеза органа јединица локалне самоуправе у вези с подстицањем и унапређивањем равноправности полова у оквиру својих надлежности

Према достављеним подацима у постојећој организацији и актима о унутрашњем уређењу и систематизацији у 81 одсто локалних самоуправа (у односу на број јединица које су учествовале у истраживању) организовано је стално радно тело, а већином су то комисије за родну равноправност – 14 (Сремска Митровица, Нови Бечеј, Нова Црња, Апатин, Инђија, Пећинци, Бач, Чока, Ковин, Житиште, Врбас, Жабал, Ковачица, Кањижа) и савети за родну равноправност – 7 (Бачка Паланка, Бачки Петровац, Беочин, Пландиште, Сента, Суботица, Панчево). У 52 одсто општина/градова, осим сталног радног тела, одређен/одређена је и запослени/запослена за родну равноправност, док је у четири јединице локалне самоуправе за ову област искључиво задужена особа за родну равноправност - Бечеј, Стара Пазова, Темерин, Кула.

⁸ Посебно је испитивана сарадња са телом за безбедност, за заштиту животне средине, штабом за ванредне ситуације, за заштиту особа са инвалидитетом из разлога што је Омбудсман током 2015. године реализовао пројекат „Родна равноправност и смањење ризика од катастрофа“ уз подршку Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women)

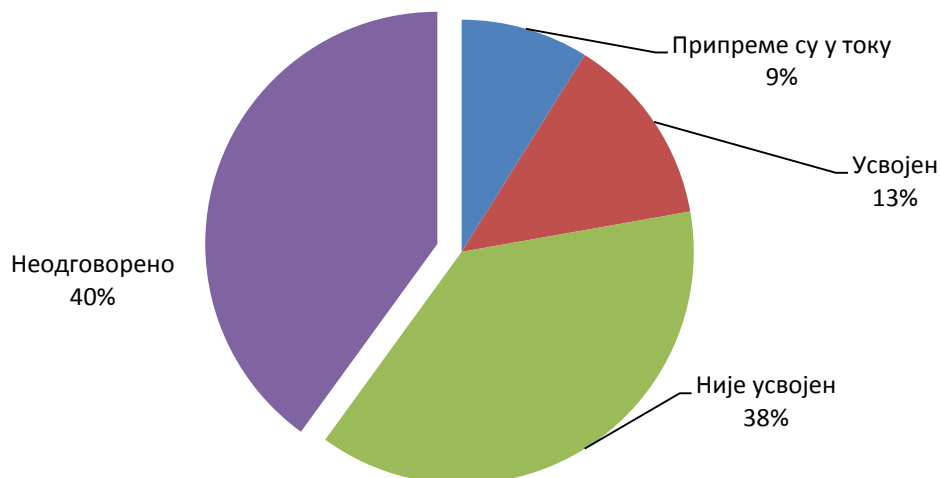
Радна тела за родну равноправност

Тело за родну равноправност предвиђено је статутом у 17 јединица локалне самоуправе (63 одсто од броја јединица које су одговориле на упитник).

Према подацима из 2012. године, када је чак 43 јединице локалне самоуправе учествовало у истраживању, стално радно тело за родну равноправност имало је 28, а запослену особу за родну равноправност 21 општина/град.

Родно осетљив буџет

Родно осетљив буџет израдиле су општине Бачка Паланка, Врбас, Ковин, Пећинци, Житиште и Град Панчево, а у време спровођења истраживања, родно осетљив буџет припреман је у општинама Апатин, Бечеј, Инђија, Жабал и Стара Пазова.

Одлуку о равноправности полова усвојило је 14, односно половина јединица локалне самоуправе које су одговориле на упитник⁹ (трећина укупног броја јединица локалне самоуправе), а шест планира њено усвајање¹⁰. Слично су показали и резултати претходне анализе према којој скоро две трећине јединица локалне самоуправе (72%) није усвојило одлуку о равноправности полова.

Када је реч о процесу усвајања планова и других аката, само пет јединица локалне самоуправе је навело да том приликом разматрају утицај мера и активности на жене и мушкарце и на остваривање једнаких могућности, те да усвајању ових аката претходи родна анализа. На исто питање 2012. године 42 одсто локалних самоуправа је одговорило да органи управе током усвајања развојних планова и других аката разматрају утицај мера и активности на остваривање једнаких могућности.

Локална акта израђена на принципима родне равноправности имају следеће јединице локалне самоуправе : Стара Пазова (Одлука о равноправности полова, 2010.), Бачки Петровац (Програм развоја спорта у Општини Бачки Петровац за период 2016 - 2018 усвојен 2015. године), Пећинци (Решење о образовању комисије за равноправност полова, 2014.), Врбас (Стратегија одрживог развоја општине Врбас 2015-2020, Стратегија социјалног развоја општине Врбас, Акциони план збрињавања избеглих и прогнаних лица општине Врбас, Стратегија развоја спорта општине Врбас 2015-2018, Акциони план за младе општине Врбас) и Панчево (Одлука о родној равноправности, 2011, Акциони план за побољшање положаја Ромкиња у граду Панчеву, 2012-2016, Акциони план града Панчева за унапређење положаја жена и родне равноправности, Програм развоја спорта, Програм културног развоја Панчева, 2016-2020). Осим набројаних аката, у Општини Апатин наводе да је 2014. године дато мишљење на предлог општинског буџета о утицају мера и активности на једнаке могућности и равноправност полова.

Готово половина од локалних самоуправа које су одговориле на упитник, тачније 12, навело је различите мере и активности које организују и спроводе у циљу унапређења равноправности полова и стварања једнаких могућности:

⁹ Градови Зрењанин и Панчево, општине Бачка Паланка, Пландиште, Нова Црња, Апатин, Стара Пазова, Инђија, Бачки Петровац, Пећинци, Сента, Житиште, Жабал и Ковачица

¹⁰ Сремска Митровица, Нови Бечеј, Суботица, Чока, Врбас и Тител

ПЛАНДИШТЕ	Извештавање о заступљености полова у управним и надзорним одборима установа и предузећа где је општина оснивач, у органима општине , број незапослених према полу и мере запошљавања , насиље у породици из угла родне равноправности, медијска промоција и кампања за унапређење родне равноправности (План рада Савета за родну равноправност)
БАЧКА ПАЛАНКА	Обележавање важних датума, организовање бројних трибина, предавања, обука, сарадња са удружењима жена са територије општине и сл.
СРЕМСКА МИТРОВИЦА	Формирањем женске одборничке мреже која се бави унапређењем равноправности полова, организовањем трибина и семинара на ту тему.
НОВА ЦРЊА	трудимо се да редовно шаљемо председника(или бар једног члана-цу) комисије за рр на семинаре, трибине... које организује Завод за равнопр. полова, Координационо тело за рр, цивилни сектор... У нашој општини обележавамо 16 дана активизма... тако што неколико актива жена бива укључено у серију семинара на тему насиља у породици
ЗРЕЊАНИН	Организовање трибина у вези са насиљем у породици, указивање на проблеме вршњачког насиља, едукације у овој области. Спроведене акције за куповину два гинеколошка стола за жене с инвалидитетом. Детектовање проблема које имају особе с инвалидитетом и рад на побољшању његовог статуса.
АПАТИН	Комисија за родну равноправност у сарадњи са Покрајинским омбудсманом организовала трибину "Покрајински омбудсман ближи грађанкама и грађанима". Прикупљени су подаци о заступљености жена на местима одлучивања у општини Апатин. На основу броја оболелих од дијабетеса, Комисија за родну равноправност је у сарадњи с НВО, домом здравља и Црвеним крстом реализовала пројекат " Сазнај све о дијабетесу" у циљу промовисања рада и подизања свести грађана и грађанки о питањима из области родне равноправности. У оквиру веб странице Општинске управе успостављен је посебан линк "Комисија за родну равноправност". Усвојена је Одлука којом се утврђује поступак разматрања и усвајања различитих одлука из делокруга рада Општинског већа. Општина и Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова су 2014. године били домаћини и организатори манифестације "Сајам стваралаштва сеоских жена у Војводини". На предлог Комисије за родну равноправност усвојен је Локални акциони план за унапређење родне равноправности Општине Апатин 2013-2015.
СТАРА ПАЗОВА	Кроз активности Женске одборничке мреже (ЖОК), организовањем трибина, едукација и сл.
ПЕЋИНЦИ	Мере којим ће мушкарци и жене имати једнаке предуслове да допринесу културном, политичком, социјалном напретку.

СЕНТА	донети су акти по закону, поштује се сразмерно учешће полова у општинским структурама, у буџету општине предвиђена су средства за рад и програме цивилних удружења из области социјалне политике и здравства
СУБОТИЦА	Одлука о равноправности полова на локалном нивоу је у припреми, припрема Локалног акционог плана за родну равноправност је у завршној фази, у Одлуци о буџету за 2016. годину издвојена су средства у пројекат: остваривање, заштита и унапређење људских права- родне равноправности.
ЧОКА	У буџету се издвајају средства за унапређење родне равноправности
ТЕМЕРИН	израђен и усвојен "Локални акциони план за унапређење положаја жена у општини Темерин"
КУЛА	У Општини Кула постоје одређене мере и активности које се спроводе у циљу унапређења равноправности полова, а једна од тих мера је интеграција принципа родне равноправности и развојно планирање Општине Кула, Израда локалног акционог плана за унапређење социо-економског положаја жена на територији општине Кула.
ВРБАС	Води родну статистику и предлаже афирмативне и подстицајне мере за унапређење равноправности полова и стварања једнаких могућности у области учествовања жена у јавним политикама у области планирања и праћења утрошка буџетских средстава, у области спорта, друштвене бриге о деци, здравља, култури, ванредним ситуацијама и др.
КОВАЧИЦА	одржавање трибина

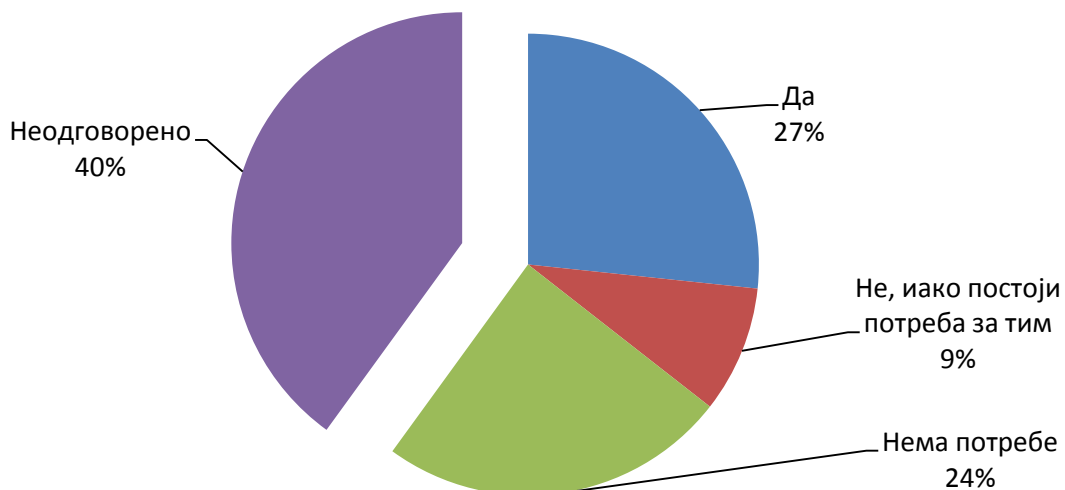
Једно питање односило се на Европску повељу о родној равноправности. Ову повељу потписали су Градови Зрењанин и Панчево и општине Бачки Петровац, Кула, Ковин и Житиште. Град Зрењанин и Општина Кула су израдили акциони план за спровођење Повеље, у општинама Житиште и Ковин израда акционог плана је у току, у Панчеву наводе да је израђен акциони план Града Панчева за унапређење положаја жена и родне равноправности, а из Општине Бачки Петровац наводе да немају акциони план.

II Равноправна заступљеност и једнаке могућности приступа оба пола органима извршне власти, јавним, финансијским и другим институцијама и равноправно учешће у међународној сарадњи

Позитивне мере у случајевима несразмерне заступљености полова у организационим јединицама, када је на руководећим местима и у органима управљања учешће једног пола мање од 30 одсто, примењују се у 12 јединица¹¹, у 11 наводе да за тим нема потребе¹², а у четири да се ове мере не примењују иако за тим постоји потреба¹³.

¹¹ Пландиште, Бачка Паланка, Сремска Митровица, Зрењанин, Беочин, Инђија, Бач, Суботица, Чока, Житиште, Жабал, Ковачица

Примена квота у случају несразмерне заступљености полова на руководећим положајима

У само десет јединица локалне самоуправе приликом избора или именованја делегација које их представљају у међународној сарадњи потврђено је да се води рачуна о томе да састав делегација обавезно чини најмање 30 одсто лица мање заступљеног пола.¹⁴

Када је реч о поступку кандидовања за одборничка места све јединице локалне самоуправе потврдиле су да се поштује ова афирмативна мера (осим Општине Нова Црња где наводе да им није познато да ли је обезбеђена равноправност полова у изборном процесу). Треба, међутим, имати у виду да је ова обавеза регулисана, не само Законом о равноправности полова, него и Законом о локалним изборима.¹⁵ Истовремено, приликом кандидовања за изборе на све функције и именованја у органе власти и друге институције слика се мења, а о равноправној заступљености полова не води се толико рачуна као у случају кандидовања за одборничка места,¹⁶ па је сразмерна заступљеност полова присутна у око 67 одсто јединица локалне самоуправе. Жене и мушкарци су током спровођења изборног поступка у саставу и раду органа за спровођење избора били сразмерно заступљени у 78 одсто случајева, баш као што су показали и резултати анализе из 2012. године.

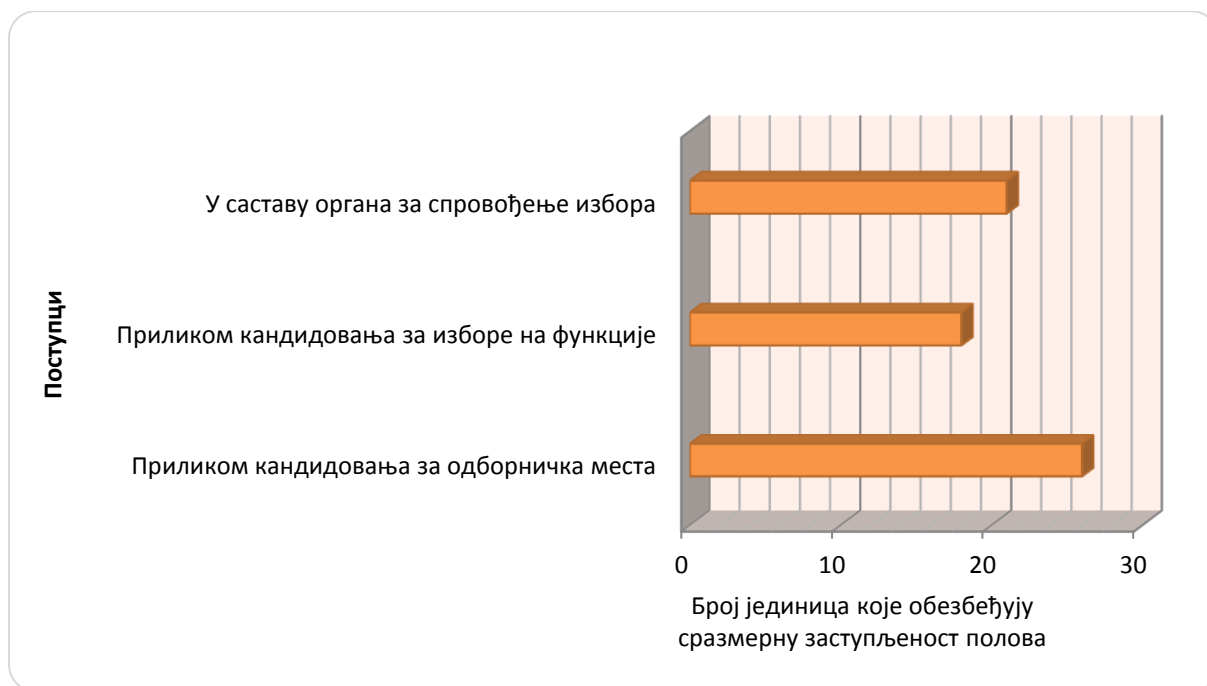
¹² Бечеј, Нови Бечеј, Нова Црња, Апатин, Сента, Темерин, Ковин, Врбас, Тител, Панчево, Кањижа

¹³ Стара Пазова, Бачки Петровац, Кула, Пећинци

¹⁴ Сремска Митровица, Бечеј, Зрењанин, Апатин, Инђија, Сента, Бач, Чока, Темерин, Житиште

¹⁵ Закон о локалним изборима ("Службени гласник РС" бр. 129/2007, 34/2010 – одлука УС и 54/2011)

¹⁶ Бачка Паланка, Темерин, Ковин, Панчево – није обезбеђена родна равноправност; Нова Црња, Зрењанин, Стара Пазова, Бач – нема податка

III Статистичка евиденција

Јединице локалне самоуправе које исказују по полу евидентиране статистичке податке су: Пландиште, Бечеј, Зрењанин, Апатин, Инђија, Темерин, Врбас и Панчево. У Суботици и Врбасу наводе да се статистички подаци по полу исказују у локалним јавним предузећима (у Врбасу и у установама и организацијама које обављају јавна овлашћења).¹⁷ У општинама Инђија и Бечеј наводе да ови подаци нису доступни јавности, док су у Врбасу, Зрењанину, Апатину, Темерину и Пландишту доступни на интернет страницама јединице локалне самоуправе.

Када је реч о статистичким подацима, мушкарци су у 85 одсто јединица локалне самоуправе председници скупштине општине,¹⁸ а у 92 одсто су на местима председника општина/градоначелника.¹⁹

¹⁷ Анализа из 2012. године показала је да статистичке податке по полу исказује 32 одсто јединица локалне самоуправе. Поновљеном анализа за 2015. годину, када податке нису доставиле све општине/градови, добијени су слични резултати – око 30 одсто јединица локалне самоуправе исказује статистичке податке по полу.

¹⁸ Жене су председнице скупштине у следећим општинама/градовима: Зрењанин, Чока, Кула, Врбас

¹⁹ У Пећинцима и Ковину жене су на месту председника општине

Заступљеност полова на местима одлучивања

Жене заузимају нешто више од трећине одборничких места у скупштинама јединца локалне самоуправе²⁰, а чине и трећину укупног броја потпредседника скупштине општине/града, као и 20 одсто чланства општинског/градског већа (чланице општинског/градског већа најчешће су задужене за области здравства, образовања, социјална питања, културе, родну равноправност и слично).

Однос мушкараца и жена међу начелницима општинских/градских управа је приближно исти.

Жене су на местима директора јавних предузећа и установа у трећини укупног броја јединица локалне самоуправе (жене су директорке најчешће у установама као што су библиотеке, предшколске установе, центри за социјални рад, галерије, музеји и слично). У надзорним одборима јавних предузећа жене чине 27 одсто укупног броја чланова, а у извршним одборима (тамо где они постоје) их нема. Истовремено, у управним одборима установа жене чине нешто више од половине чланства, док се у телима за равноправност полова налази 77, а у кризним штабовима/штабовима за ванредне ситуације 21 одсто жена.

IV Сарадња тела за родну равноправност са другим релевантним телима

Када је реч о сарадњи тела за родну равноправност са другим релевантним телима, осим Општине Врбас где наводе да тело за родну равноправност сарађује са телима за безбедност заједнице и заштиту животне средине²¹, остале јединице нису навеле да сарађују са другим

²⁰ У општинама Кула и Пландиште међу одборницима је око 60 одсто жена и 40 одсто мушкараца, а у осталим јединицама локалне самоуправе мушкарци чине већину (52 до 77 одсто).

²¹ Опис сарадње: *приликом израде стратегије и акционих планова, анализа штетног утицаја загађености водотокова Великог бачког канала као једног од најзагађенијих водотокова Србије на здравље становника општине Врбас са посебним освртом на здравље жена, сарадња са НВО Еколошки покрет.*

телима. У Бачком Петровцу, Житишту, Врбасу и Панчеву остварује се сарадња тела за родну равноправност са штабом за ванредне ситуације, а у Зрењанину, Врбасу и Ковачици са телом за заштиту права особа с инвалидитетом. Њихова сарадња углавном подразумева заједничку организацију различитих семинара, трибина, активности, а ређе израду локалних правних докумената.

V Радно време установа:

Установе социјалне и здравствене заштите дужне су да, у складу с чланом 25 Закона о равноправности полова, организују рад и распоред радног времена прилагоде потребама корисника/корисница.

Према подацима анализе из 2012. године 53 одсто јединица локалне самоуправе одговорило је да су ове установе прилагодили време грађанима и грађанкама у смислу поштовања равноправности полова, односно особама с породичним обавезама.

Подаци на основу истраживања 2015. године показали су да је радно време домова здравља различито организовано у мањим и већим срединама. Наиме, у седиштима општина радно време је најчешће од 7 до 19²² (или 20²³) часова, негде и са целодневним дежурством²⁴, док је у мањим срединама радно време од 7 до 15 часова²⁵.

Болнице, у местима где постоје, отворене су 24 часа, осим у Граду Панчеву одакле наводе да је радно време болнице од 7 до 14 часова.

Радно време центара за социјални рад је до 14 или 15 часова, а службу за неодложне интервенције (мобилни тим) која је доступна 24 часа поменуле су само општине Нова Црња, Бачки Петровац и Сента.

АНАЛИЗА РЕЗУЛТАТА И ЗАКЉУЧАК

Према подацима истраживања, од 27 јединица локалне самоуправе које су одговориле на упитник, тело за родну равноправност формирано је у 81 одсто јединица, а 63 одсто јединица је оснивање овог тела предвидела статутом града/општине. У преосталих 19 одсто јединица, осим тела за родну равноправност запослена је и особа задужена за питања и послове у области родне равноправности, а у четири јединице имају искључиво запослену особу одређену за ове послове. Дакле, може се рећи да локалне самоуправе које су учествовале у истраживању поштују члан 39 Закона о равноправности полова, а више од половине њих је учинило и више него што се захтева Законом и својим статутом предвидело формирање тела за родну равноправност чиме је донекле гарантована сталност овог тела и његово формално постојање. Одлуку о равноправности полова са циљем да се уреди спровођење политике

²² Бачка Паланка, Зрењанин, Бачки Петровац, Сента, Бач, Кула

²³ Сремска Митровица, Апатин, Суботица, Темерин, Ковин, Врбас, Панчево

²⁴ Пландиште, Нови Бечеј, Нова Црња, Стара Пазова, Беочин, Пећинци, Сента, Бач, Чока, Житиште, Тител

²⁵ Мање насељена места у општинама: Пландиште, Нова Црња, Беочин, Пећинци, Житиште

једнаких могућности на локалном нивоу, чије је доношење Покрајински заштитник грађана препоручио јединицама локалне самоуправе, донела је тек половина општина/градова које су учествовале у истраживању, а само шест општина/градова навело је да у процесу усвајања развојних планова и других аката, надлежни органи локалне самоуправе разматрају утицај мера и активности на жене и мушкарце и на остваривање једнаких могућности. Уз то, само шест јединица локалне самоуправе навело је да имају израђен родно осетљив буџет, а четири да је овакав буџет у припреми. Ипак, родно осетљив буџет у овим случајевима најчешће подразумева издвојене позиције намењене програмима и мерама у области родне равноправности, али не и остале аспекте родног буџетирања.²⁶

Чињеница је да Закон о равноправности полова предвиђа оснивање тела за родну равноправност, али не и доношење локалних аката и успостављање нормативног оквира у које су укључени принципи родне равноправности. Међутим, јединице локалне самоуправе имају обавезу обезбеђивања механизма за остваривање равноправности полова и спровођења политике једнаких могућности. Зато би успостављање нормативног оквира било значајно с аспекта реализације политике једнаких могућности на нивоу јединица локалне самоуправе у којима се већина људских права грађана и грађанки најнепосредније остварује. У те сврхе потребно је принципе родне равноправности укључити у целокупну локалну политику и обезбедити капацитете за њихово спровођење у пракси, укључујући и креирање, реализовање и праћење буџета.

Осим припрема и анализа, приликом креирања, примене и праћења буџета, родна анализа (посебно искуство жена на локалном нивоу, укључујући и њихове животне и радне услове) мора бити укључена и приликом креирања свих стратегија, метода и инструмената, јер је то услов за постизање равноправности жена и мушкараца. Вођење родно осетљиве статистике је део ових анализа и односи се на прикупљање статистичких података о женама и мушкарцима у

²⁶ „Активности везане за родно буџетирање не могу се свести само на уско схваћено дефинисање предлога за уношење специфичних "буџетских линија" у национални или локални буџет, иако то јесте у крајњој линији циљ родног буџетирања. Међутим, рад на родном буџетирању подразумева и низ других активности које су припремне или паралелне, као што су: истраживање, заговарање, тренирање, мониторинг, подизање свести, анализа различитих докумената, односно развојних стратегија и предлагање родних политика. У овим активностима, по правилу, учествује и већи број различитих друштвених актера, као што су: влада, законодавство, грађанско друштво, академска заједница и међународне организације и донатори.

Родно буџетирање се може примењивати у различитим ступњевима у процесу дизајнирања јавних политика. Ипак, оно увек, у суштини остаје у функцији уродњавања (цендер мејнстриминга) и подизања свести о родним неједнакостима. Родно буџетирање као стратегија подразумева афирмацију транспарентности процеса одлучивања о буџету, као и инклузивног дијалога који укључује грађане и грађанке. Истовремено, родно буџетирање је и методологија која омогућује да се државне финансије сагледавају на другачији начин: кроз призму реалних потреба појединих делова становништва. Анализа која мора да претходи конкретним предлозима за родно буџетирање уједно води и јасном успостављању одговорности за спровођење политике родне једнакости.” (Водич за родно буџетирање на општинском нивоу – Војвођански модел:

http://www.ewa.org.rs/sites/ewa.localhost/files/vodic_unifem.pdf)

једном друштву како би се омогућило спровођење политика родне равноправности.²⁷ Ово је важно и због идентификовања и отклањања неравноправности у друштву, али и за напредак друштва као целине. Родно осетљива статистика не подразумева само разврставање и приказивање постојећих података по полу, него и уважавање разлика у проблемима и изазовима с којима се жене и мушкарци сусрећу у свим сферама живота.²⁸ Такође, редовно и свеобухватно праћење и приказивање родно осетљивих података омогућава сагледавање стања у друштву у погледу родне дискриминације, односно утврђивања да ли постоји неравноправност између жена и мушкараца и омогућава креирање, планирање и спровођење политика које су усмерене на отклањање неједнакости и унапређење положаја дискриминисаних група или појединаца/појединки²⁹, као и праћење ефеката јавних политика. Због тога је родно осетљива статистика нашла место у Закону о равноправности полова који обавезује све органе, установе и организације да прикупљају, обрађују и објављују све податке према полу³⁰.

Истраживањем је утврђено да само око трећине јединица локалне самоуправе прикупља и обрађује статистичке податке према полу, али је још мањи проценат оних у којима су ови подаци доступни јавности. Подаци разврстани по полу које је Покрајински заштитник грађана прикупљао током истраживања у јединицама локалне самоуправе подразумевали су број именованих, постављених и запослених лица у органима власти и позицијама одлучивања у органима управе и јавним предузећима и установама. Резултати су потврдили да су мушкарци у значајно већем броју заступљени на највишим и најзначајнијим функцијама. Жене су у тек нешто већем броју присутне на позицији начелника управе и то претежно управе за опште послове и друштвене делатности, а много ређе у управама за привреду, финансије и слично. На основу ових резултата можемо закључити да је у свим сферама јавне локалне политике и власти присутна неједнакост и неравноправност полова и да и даље мушкарцима припадају места и позиције одлучивања и моћи, док су жене у власти присутне само у оној мери у којој то обезбеђују афирмативне мере у виду квота. Формално су у могућности да доносе одлуке јер заузимају позиције, међутим руководе секторима који се традиционално додељују женама, као што су друштвена питања, образовање и социјална заштита.

Закон о равноправности полова прописао је и обавезу равноправног учешћа оба пола, без дискриминације у међународној сарадњи која се на свим нивоима остварује у оквиру спољне

²⁷ Жене и мушкарци з Србији: Шта нам говоре бројеви?, Благојевић Хјусон Марина, 2011, стр: 10

²⁸ На међународном нивоу, прво званично разматрање родно осетљиве статистике одиграло се за време Прве светске конференције о женама у Мексико Ситију 1975. године, а Пекиншка декларација и платформа за акцију из 1995. године, која даје јасан скуп препорука и смерница за побољшање положаја жена у свету дотиче се и родно осетљиве статистике. Она наводи обавезу државе да редовно прикупља, обрађује и објављује податке разврстане по полу и старосној доби како би се омогућио увид у проблем и питања која се тичу положаја жена и мушкараца.

²⁹ Жене и мушкарци у Републици Србији, Републички завод за статистику, 2011. стр. 8

³⁰ Члан 40 Закона о равноправности полова: Статистички подаци који се прикупљају, евидентирају и обрађују на нивоу Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, као и у установама и организацијама које обављају јавна овлашћења, јавним предузећима и привредним друштвима, морају бити исказани по полу. Статистички подаци из става 1. Овог члана саставни су део статистичког информационог система Републике Србије и доступни су јавности, у складу са законом.

политике Републике Србије.³¹ Резултати истраживања Покрајинског омбудсмана из 2012. године показали су да обавезу поштује нешто више од 45% јединица локалне самоуправе, око 28% не поштује ову законску одредбу, а чак 25% оних који су попуњавали упитник је одговорило да им није познато, или уопште није одговорило на ово питање. Поновљеним истраживањем у 2015. години, утврђено је да се само у 37 одсто јединица локалне самоуправе приликом избора или именовања делегација које представљају јединицу локалне самоуправе у међународној сарадњи води рачуна о томе да састав делегација обавезно чини најмање 30% лица мање заступљеног пола. Истовремено, трећина општина/градова која су учествовала у истраживању навело је да не располажу тим информацијама. Имајући у виду ове податке, тешко је закључити да ли јединице локалне самоуправе не поштују ову законску одредбу због тога што не прикупљају податке о томе или можда због тога што су ретко укључене у овај вид сарадње. Чини се, у сваком случају, да се овој теми не придаје довољно значаја.

Законом о равноправности полова прописано је у члану 25 да су установе социјалне и здравствене заштите дужне да организују рад и да распоред радног времена прилагоде потребама корисника, под чим се мисли на кориснике са породичним обавезама. Мада су резултати истраживања 2012. године показали да је више од половине јединица локалне самоуправе потврдило да су прилагодили радно време потребама корисника, у поновљеном истраживању три године касније, резултати говоре другачије. Наиме, установе социјалне заштите уопште немају прилагођено радно време корисницима, радно време у свим општинама/градовима је једносменско (од 7 до 15 часова). Постоје екипе дежурне 24 часа, али се оне односе искључиво на неодложне интервенције. Када је реч о установама здравственог система, уочено је да су становници мањих места у лошијем положају него они у већим насељима јер је у мањим местима радно време амбуланти краће него у већим местима. Овоме треба додати да друга истраживања Покрајинског омбудсмана показују да свуда недостају лекари, пре свега педијатри и гинеколози и да је тај проблем нарочито изражен у мањим општинама.

Напоследку, општи закључак је да јединице локалне самоуправе у АП Војводини, осим обавезе која произлази из Закона о равноправности полова да формирају стална тела за родну равноправност, не показују довољно интересовања и не залажу се за примену принципа родне равноправности у локалним политикама. Истраживањем није утврђено који су практични резултати деловања ових тела и лица, осим што у појединим случајевима тела и запослена лица за родну равноправност учествују у активностима приликом планирања и израде нормативних аката и локалног буџета и што се баве организацијом трибина и догађаја којима промовишу теме из области родне равноправности.

³¹ У члану 38 Закона се каже: Сви имају једнако право да равноправно и без дискриминације учествују у међународној сарадњи која се остварује у оквиру спољне политике Републике Србије, а у складу са надлежностима Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, као и да буду представљени и учествују у раду међународних организација и институције. Приликом избора или именовања делегација које представљају Републику Србију, састав делегација обавезно мора да чини најмање 30% лица мање заступљеног пола, у складу са међународним стандардима. Одредбе става 2. овог члана примењују се и на међународну сарадњу коју остварују аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе у складу са Уставом и законима прописаних надлежности.

Имајући у виду резултате и закључке овог истраживања, Покрајински заштитник грађана – омбудсман препоручује јединицама локалне самоуправе у АП Војводини да:

- донесу одлуку о равноправности полова којом ће уредити спровођење политике једнаких могућности на локалном нивоу;
- креирају локалне буџете у складу с принципима родног буџетирања;
- прилагоде радно време установа социјалне и здравствене заштите потребама свих корисника, односно водећи рачуна посебно о становницима мањих средина и онима који живе даље од градских средина, као и о посебно осетљивим групама, пре свега женама и деци.

Телима за родну равноправност и запосленим особама задуженим за ову област препоручујемо да:

- Активније учествују у креирању и вођењу свих политика у јединици локалне самоуправе
- Стратешки планирају своје програме, активности и партнере
- Планирају, дефинишу и остваре сарадњу са другим релевантним телима на нивоу управе јединице локалне самоуправе, као другим установама, органима и организацијама.